

REZUMAT

Cuvinte cheie: câini cibănești, Bucovina, Ovine, Ciobănesc românesc de Bucovina

Teza de doctorat intitulată **Cercetări privind formarea și evoluția populației de Ciobănesc românesc de Bucovina în relație cu creșterea ovinelor**, este structurată în 2 părți distincte.

PARTEA I: STUDIU BIBLIOGRAFIC

Această parte a fost rezervată prezentării sintetice a informațiilor aflate în sursele bibliografice de specialitate și în care sunt abordate aspecte specifice obiectivului principal a cercetărilor efectuate. Include cinci capitole principale, fiecare având și subcapitole.

Capitolul I intitulat "Importanța creșterii câinilor și utilitatea lor în paza turmemelor de animale" include în cuprins două subcapitole în care sunt sintetizate informații importante aflate în publicații de specialitate și din care se desprinde concluzia că acest patruped, denumit câine, este unul folositor omenirii, fiind considerat ca animal de companie, pază și protecție. Sunt însă și surse bibliografice în care se arată că în stadiului actual al vieții moderne, această încadrare poate fi contestată întrucât exemplarele din această specie au depășit de mult doar simplu stadiu de "însoțitor". Astfel, în prezent câinii reprezintă un real ajutor pentru persoanele cu handicap locomotor sau auditiv, fiind dresați în a deschide ușile, să ridice și să mute diferite obiecte, să transporte unele lucruri, să supravegheze obiective și chiar să ridice și telefonul.

În capitolul al II^{lea} intitulat – Creșterea ovinelor și caprinelor în Bucovina este prezentată o amlă analiză asupra situației actuale în ceea ce privește domeniul reprezentat de creșterea rumegătoarelor mici în arealul de cercetare.

Din studiul efectuate se constată că sectorul reprezentat de creșterea ovinelor în zona de munte a acoperit în timp mai multe necesități și a contribuit la dezvoltare zonei.

Ca raese de ovine domină oile semitardive și cu lâna groasă, respectiv Țurcană albă, care este foarte bine adaptată peisajului alpin și rezistentă la o zonă în care regimul pluviometric anual depășește 600 mm. În partea de deal și șes în gospodăriile populației se mai regăsesc și oi Karaul de Botoșani crescute pentru pielicele și lapte. Efective mai mari sunt consemnate spre zona de contact cu județul Botoșani, loc în care s-a format această rasă, respectiv la SCDCOC Popăuți.

Caprinele se regăsesc în efective mai reduse, fiind crescute îndeosebi în zona premontană și de deal.

Ca tehnologii de creștere a ovinelor și caprinelor aplicate în arealul de cercetare se constată că în acest bazin tradițional se aplică vara două tehnologii: în regim staționar care se bazează pe pășunatul oilor în apropierea localităților de domiciliu al ciobanilor și respectiv sistemul pendular concretizat prin urcarea la munte a turmelor pe durata verii și coborârea și întreținerea acestora în gospodării pe durata iernii.

Capitolul al III^{lea} este rezervat prezentării de date și informații referitoare la importanța și rolul câinilor ciobănești în creșterea ovinelor. Practic istoria românilor a demonstrat că prin preocupările sale pastorale, care au constituit o activitate de bază, prezența câinilor ciobănești s-a impus cu o necesitate esențială. În trecut, dar și astăzi și în special pentru Bucovina, oieritul fără câini specializați de-a lungul generațiilor, prin selecție naturală, a fost și este de neconceput.

În Bucovina prezența câinelui ciobănesc în activitatea de creștere a ovinelor și caprinelor este obligatorie atât iarna (pentru perioada de slabulație) când animalele sunt în mare parte cazate la acele

amenajări zootehnice numite „bordei” cât și perioada de vară (când animalele sunt la pășune) servind la respingerea atacului venit din partea animalelor carnivore sălbatice.

Capitolul acesta se încheie prin prezentarea cronologică a etapelor parcurse și a tuturor activităților tehnice desfășurate în vederea formării raselor naționale de câini ciobănești. În final sunt inserate date și informații referitoare la particularitățile morfologice soecifice Ciobănescului românesc carpatin, Ciobănescului românesc mioritic și Ciobănescului românesc de Bucovina.

În cuprinsul **capitolului al IV-lea** sunt redată informații despre tipurile conturate în chinologie și sunt prezentate principalele rase de câini ciobănești cunoscute la nivel internațional.

Capitolul V încheie prima parte. În cuprins este prezentată situația referitoare la ameliorarea populațiilor autohtone de câini ciobănești. Din analiza efectuată se constată că pe parcursul unui lung interval de timp doar aptitudinile pentru dresaj și munca au fost unicele criterii de selecție a câinilor. Criteriile estetice de selecție au fost incluse în planul de ameliorare mult mai târziu, odată cu organizarea primelor expoziții de frumusețe canină. În raport cu aptitudinile dezvoltate, în prezent este acceptată o clasificare a raselor de câini care include 10 grupe, diferențiate prin exterior, calități și activități în care sunt antrenați.

PARTEA A II-A: CERCETĂRI PROPRII

Partea a doua este rezervată prezentării obiectivului general al tezei de doctorat și cuprinde mai multe capitole în care sunt analizate aspecte diferite legate de formarea, selecția și fixarea unor calități specifice Ciobănescului românesc de Bucovina în relație directă cu utilitatea lui ca și câine de protecție și pază a turmelor de animale și a gospodăriilor umane.

Capitolul VI include o prezentare sintetică a obiectivelor de bază, accentul fiind pus pe evidențierea importanței, oportunității și a originalității subiectului principal al tezei.

Importanța cercetărilor este dată de însăși caracterul profund și aplicativ al cercetărilor incluse în protocolul experimental. Strategia formării, ameliorării și de dezvoltare de aptitudini și de noi caractere la animale trebuie să pornească de la cunoașterea profundă și de la elucidarea multora dintre aspectele specifice biologiei și etologiei speciei respective.

Oportunitatea prezentelor cercetări se datorează și faptului că tema propusă abordează în studiu două specii aflate într-o corelație strânsă, respectiv oaia și câinele. Ambele specii au avut etape evolutive comune și sunt extrem de apropiate de om, iar informațiile aflate în literatura de specialitate sunt extrem de reduse la nivel internațional și aproape că lipsesc în literatura științifică de specialitate din țara noastră.

Originalitatea se datorează faptului că unele obiective ale cercetării sunt abordate în studiu pentru prima dată în țara noastră: De asemenea, originalitatea cercetărilor rezultă și din prezentarea și analiza științifică a etapelor de formare a evoluției unei rase de câini ciobănești, respectiv Ciobănesc Românesc de Bucovina, populație formată în ultimul timp, iar multe dintre aspectele specifice acesteia, în relație cu creșterea ovinelor, nu au fost supuse observațiilor științifice de specialitate.

Prezentarea caracteristicilor, a comportamentului și a rolului acestui câine se va face în relație cu rolul lor în paza, protecția și însoțirea a turmelor de oi aflate pe pășunile din zona montană și submontană a nord-estului țării, ținând cont de categoria la care este încadrat Ciobănescul românesc de Bucovina.

Prin câine ciobănesc se înțelege orice câine, indiferent de rasă, care însoțește turmele sau cirezile, fiind utilizat la paza acestora.

Prin pază se înțelege protecția animalelor de turmă sau cireadă de atacurile prădătorilor naturali și ale câinilor hoinari.

Numărul câinilor ciobănești care însoțesc o turmă nu este limitat ci este decis de fiecare proprietar, în funcție de factorii care intervin în fiecare caz particular.

Câinii vor purta în mod obligatoriu un semn distinctiv comun pentru toți cei ce însoțesc aceeași turmă (boială, medalion, zgardă), vizibil, care să ateste că sunt câini ciobănești precum și faptul că aparțin unui anumit proprietar. Semnul purtat nu va periclita sănătatea câinelui și nu va scădea eficiența serviciului prestat.

În **capitolul al VII-lea** sunt redate sintetizat aspecte importante despre arealul de cercetare, fiind descris cadrul natural în care au avut loc observațiile de bază. Județul Suceava este situat în partea de nord-est a țării, iar după suprafața totală este al doilea județ ca mărime din țară, reprezentând 3,6% din suprafața totală a țării. În structura administrativă a zonei se mai regăsesc și 379 așezări rurale organizate administrativ în 98 comune. Pe parcursul cercetărilor au fost analizați toți câinii ciobănești aflate în fiecare așezare umană din Bucovina.

Capitolul VII-lea este rezervat prezentării materialului biologic supus investigațiilor și activităților incluse în planul de desfășurare a cercetărilor. Acesta a fost reprezentat de populația canină aparținând rasei Ciobănesc românesc de Bucovina, aflați în canise și în gospodăriile populației din această parte a țării. Efectuarea unui studiu amplu asupra unor elemente care face diferența între cele patru rase de tip ciobănesc din țara noastră este o activitate care se înscrie între preocupările moderne abordate în creșterea animalelor.

Pentru evidențierea aptitudinilor specifice, de care depind aspectele de comportament a câinilor din rasa Ciobănesc românesc de Bucovina, și evaluarea aptitudinilor în raport cu obiectivul principal urmărit în formarea rasei, respectiv de pază, protecție și însoțire a turmelor de animale, au fost utilizate și metode de lucru aplicate în cercetarea științifică modernă și în cea etologică.

Capitolul IX include date referitoare la rolul și importanța tehnico-economică a creșterii câinilor ciobănești în Bucovina. Tot în acest capitol sunt prezentate și obiectivele și etapele parcurse în formarea tipului actual al rasei Ciobănesc românesc de Bucovina în relație cu creșterea ovinelor.

Această rasă, ca dezvoltare corporală, este încadrată în grupa rasele medii ca talie și masă corporală. Greutatea vie în raport cu vârsta reprezintă un indicator important al studiului efectuat. În baza cântăririlor efectuate în peste 15 cuiburi s-a determinat greutatea vie a puilor la 2 zile după fătare. Dacă analizăm totalul de pui, obținuți de la femelele analizate, s-a constatat faptul că numărul acestora s-a încadrat între limitele 6 și 12 pui, fapt care arată o prolificitate bună pentru femelele acestei rase. Prelucrarea statistică a datelor arată că la naștere greutatea vie a puilor este de $0,285 \pm 0,018$ kg la masculi și de $0,233 \pm 0,054$ kg la femele.

Greutatea corporală la vârsta de adult a fost apreciată prin cântărirea femelelor și a masculilor cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani. Analizând datele obținute și prelucrate statistic se constată o creștere a greutății vii mai intensă la masculi. În cazul acestora, dacă la vârsta de 2 ani aveau o greutate vie medie mai mare cu cca 10,91% la împlinirea vârstei de 6 ani masa corporală era superioară cu doar 15.05%. Această diferență se păstrează în limite apropiate și la perioadele intermediare de analiză.

Faptul că diferențele de greutate se păstrează relativ constante între sexe și la diferite grupe de vârstă ne permite să tragem concluzia că acest caracter este bine consolidat și corect exprimat chiar și în condiții diverse de hrană, activitate, efort, etc.

Prin greutatea vii consemnate la diferite perioade de vârstă se poate spune că una dintre condițiile din standardul de omologare ca rasă de tip nou, adică de a avea greutate corporale mai mari de 70 kg la masculi și de peste 60 la femele, este îndeplinită.

Culoarea Ciobănescului românesc de Bucovina. Prin procesul de selecție și ameliorare aplicat la această rasă se urmărește imprimarea unei culori tipice. Se dorește ca fondul să fie alb cu pete bine definite ca zonă, mărime și desen și să aibă nuanțe de culoare nisipiu-cărbunos (lupie), tigrată sau neagră. Pe membre, se admit stropituri negre sau de nuanțe diferite. Robele uniforme, adică fără pete, de culoare integral albă sau neagră, sunt acceptate dar nu dorite.

Faptul că în populația activă analizată ponderea câinilor cu o culoare nedorită reprezintă valori mai mici de 2,21% la femele și de 0,26% la masculi înseamnă că aproape toți crescătorii doresc acest lucru și că respectă programul de ameliorare aplicat la această rasă.

Talia Ciobănescului românesc de Bucovina. Ca talie rasă nu este considerată una masivă. Astfel, dacă la greabăn înălțimea corporală determinată pe populația activă analizată este de $75,04 \pm 0,31$ cm, la nivelul spinării înălțimea coboară la $71,30 \pm 0,563$ apoi urcă la 72,66 cm și coboară la $66,93 \pm 0,525$ cm la nivelul reprezentat de baza cozii. Nivelul de exprimare a înălțimii corpului la cele patru zone de determinare denotă o ușoară concavitate a liniei superioare, aspect caracteristic majorității populațiilor de câini.

Comparativ cu celelalte rase autohtone, talia Ciobănescul românesc de Bucovina este situată în aceleași limite cu cea specificată și pentru rasa Ciobănesc românesc mioritic și precizată în Standard FCI Nr. 349/13.07.2005, precum și cu cea a Ciobănescului mioritic-precizată prin standard FCI Nr. 350 / 13. 07. 2005.

Etologia rasei Ciobănesc românesc de Bucovina. Analiza comportamentului specific rasei indică faptul că din acest punct de vedere câinii sunt extrem de comunicativi și în raport cu semnificația mesajului de bază transmis manifestă un comportament caracteristic, devin activi, interesați de ce se petrece în mediul respectiv, iscoditori, agitați.

Centralizarea și analiza datelor care au generat comportamentul auditiv prin lătrat indică faptul că Ciobănescul românesc de Bucovina este o rasă ageră și activă, semnalând prin comportament specific momentul în care persoane străine se apropie de teritoriul lor. În acest sens din totalul câinilor monitorizați 98% a reacționat prin lătrat când se apropia o persoană străină și în 98 din situații subiecții au lătrat agresiv. Acest lucru indică faptul că această rasă este atașată stăpânului și îi oferă siguranță și o bună protecție arealului pe care-l are în pază.

Analiza aptitudinilor rasei în raport cu obiectivul formării

Fiind un câine din grupa raselor de ciobănești și în cazul Ciobănescul românesc de Bucovina s-a insistat în procesul de selecție asupra consolidării următoarelor aptitudini:

- paza turmelor de oi;
- paza cirezilor de vite (bovine);
- paza hergheliilor de cai;
- paza și protecția și a altor specii de animale domestice și de interes economic;
- paza gospodăriilor;
- paza bunurilor;
- însoțitor al turmei;
- agrement –în ultima perioadă tot mai frecvent se insistă asupra dezvoltării acestei aptitudini.

Capitolul 10 include rezultate tehnice, economice și sociale reieșite din analiza, prelucrarea și interpretarea chestionarelor.

Pentru a evidenția corect interesul de care se bucură acest câine și rolul pe care îl are în gospodăria țărănească redăm în continuare un eșantion de afirmații și expresii reieșite din adunarea datelor din chestionare:

- un câine bun face mai mult decât oile și toată stâna (Șecman Gheorghe, Vadul Negrișei, Stulpicani; Suceava);

- câinii mici sunt mai harnici, fără ei nu faci stână la munte, că oaia lupului i-a lupului și nu o mai poți scoate; lupul e hoț când plouă și trăsnește la momentul potrivit; lupul atacă, câinii harnici nu dorm pe așa vreme, chiar dacă nu dovedesc să se lupte cu lupul dar măcar dau de veste și ciobanii se scoală și intervin (Dobrovolschi Vasile zis Pușcă, Stulpicani, Suceava);

- câinii sunt inima turmei, n-ai câini buni pagubele sunt pe măsură, sunt lupi care iau câinii și îi mănâncă; un lup îi atrage, ceilalți rămân în urmă și se ascund după o coastă și după ce a trecut câinele nu a mai rămas nimic din el (Cornu Vasile, Stulpicani, Suceava);

- câinii bucovinești se țin mai tare de lup, sunt mai iuți; cu ursul nu se bat dar îl simțesc, bat pe loc ca la cal (Mazăre Grigore, Negrișea, Stulpicani, Suceava);

- fără câini la stână ești mort; ursul ia oaia subțioară și pleacă dacă ai porci la stână ursul nu te lasă în pace te zăhăie dar dacă ai câini buni nu se bagă. Lupul rupe oaia la gât și îi dă mațele afară dacă nu este sâcâit de câini. Toată viața în bordei cu toporul(baltagul) în mână pentru pază(Boicu Varvara, Negrișea, Stulpicani, Suceava, 86 ani);

În cadrul acțiunilor expoziționale au loc ample activități de evaluare și control, aceste manifestări reprezintă și principala activitate de selecție a câinilor ciobănești. În anul 2012 dintr-un total de 21 masculi un număr 17 au obținut calificativul excelent (15 R++ și 2 R+) iar la femele dintr-un total de 35 un număr de 30 au obținut excelent și R++ iar 1 calificativul **Foarte bun**. Considerăm rezultatul foarte bun, deoarece un număr foarte mare de femele și masculi au obținut dreptul de reproducție.

Corelații între caractere și însușiri de bază. În cazul evaluării corelațiilor care se stabilesc între diferite caractere s-a constatat că între majoritatea însușirilor analizate se constată că se stabilește un grad ridicat de semnificație statistică pentru pragul de 1%. Sunt însă și excepții, cum ar fi între înălțimea la baza cozii și înălțimea la șold, corelația dintre acestea este nesemnificativă pentru pragurile statistice luate în considerare. Între înălțimea la articulația jaretului și înălțimea la șold corelația stabilită este negativă ($r = - 0.023$).

Înălțimea la crupă este în corelație intensă cu greutatea vie, cu înălțimea corpului la grebăn, cu înălțimea la spinare și cu înălțimea la baza cozii și în slabă corelație cu înălțimea la șold și respectiv înălțimea la articulația jaretului.

Înălțimea la gebăn este într-o corelație înaltă cu greutatea vie, cu înălțimea la crupă, cu înălțimea la spinare, cu înălțimea la baza cozii și în corelație slabă însă semnificativă cu înălțimea la articulația jaretului și înălțimea la șold.

Înălțimea la baza cozii este în corelație ridicată cu greutatea vie, cu înălțimea la spinare, cu înălțimea la grebăn, cu înălțimea la crupă și în corelație slabă și nesemnificativă cu înălțimea la articulația jaretului și înălțimea la șold.

Corelația Pearson are un grad ridicat al semnificației statistice în cazul cuplurilor de însușiri perimetrul fluierului și perimetrul toracic, precum și între lungimea corpului și adâncimea toracică și respectiv între greutatea vie și perimetrul fluierului.